

KÁRI ORRASON AND OTHERS v. Iceland (№ 29791/21 та 2 інші)

Обставини справи

Справа стосувалася скарг за статтями 10 та 11 Конвенції.

У квітні 2019 року в Ісландії відбулися мирні демонстрації на захист прав шукачів притулку. Троє заявників – громадяни Ісландії та Польщі – взяли участь у сидячій акції протесту в приміщенні Міністерства юстиції. Міністерство працювало до 16:00. Після 16:00 поліція наказала протестувальникам покинути будівлю. Четверо з них виконали наказ, однак заявники відмовилися. Їх було примусово виведено, затримано на декілька годин, а згодом притягнуто до відповідальності за непокору законному розпорядженню поліції.

Кожного з них було оштрафовано на суму близько 74 євро, а також зобов'язано відшкодувати судові витрати та витрати на захист. Заявники стверджували, що поліція діяла свавільно, не надала достатньо часу на добровільне залишення ними приміщення або не пояснила вимоги (особливо одному з них, який не розумів ісландську мову). Їхні заяви про надання дозволу на оскарження були відхилені Апеляційним судом.

Заявники скаржилися, що їх засудження за участь у мирній демонстрації порушило їхні права на свободу вираження поглядів та свободу мирних зібрань, гарантовані статтями 10 та 11 Конвенції відповідно.

Оцінка Суду

Право на свободу зібрань є основоположним правом у демократичному суспільстві та, як і право на свободу вираження поглядів, становить одну з основ такого суспільства. Так, його не слід тлумачити вузько (див. *Kudrevičius and Others v. Lithuania* [GC], № 37553/05, § 91, ECHR 2015, та *Taranenko v. Russia*, № 19554/05, § 65, 15 травня 2014 року). ЄСПЛ підкреслив, що свобода зібрань, передбачена статтею 11, тісно пов'язана зі свободою вираження поглядів, гарантованою статтею 10, оскільки захист особистих поглядів, забезпечений останньою, є однією з цілей свободи мирних зібрань, закріпленої в статті 11. Відповідно до усталеної практики, скарга на арешт особи в контексті демонстрації має розглядатися на підставі статті 11 Конвенції, виходячи з того, що стаття 10 має розглядатися як *lex generalis* стосовно статті 11, яка є *lex specialis*. Одним із відмінних критеріїв, на який звернув увагу ЄСПЛ, є те, що, здійснюючи право на свободу зібрань, учасники не лише прагнуть висловити свою думку, а й зробити це разом з іншими (див. *Primov and Others v. Russia*, № 17391/06, § 91, 12 червня 2014 року).

Стосовно того, чи було здійснено втручання в здійснення права на свободу мирних зібрань ЄСПЛ зазначив, що заявники були засуджені не за сам факт участі в демонстрації, чи то перед будівлею Міністерства юстиції, чи то у вестибюлі (див., а

contrario, рішення у справах *Yilmaz Yildiz and Others v. Turkey*, № 4524/06, § 46, 14 жовтня 2014 року, і *Chernega and Others v. Ukraine*, № 74768/10, § 259, 18 червня 2019 року), а за відмову підкоритися наказу поліції залишити вестибюль Міністерства юстиції після його закриття.

ЄСПЛ переконаний в тому, що таке втручання було передбачене законом та переслідувало легітимну мету.

Стосовно необхідності цього втручання в демократичному суспільстві, суть питання полягала в тому, чи були обмеження, накладені органами влади на заявників щодо часу та місця проведення зібрання, виправданими відповідно до пункту 2 статті 11 Конвенції (див., наприклад, рішення у справах *Eckert v. France*, № 56270/21, § 72, від 24 жовтня 2024 року; і, *mutatis mutandis*, *Central Unitaria de Traballadores/as v. Spain*, № 49363/20, §§ 85–94, від 17 жовтня 2024 року, та згадане рішення у справі *Kudrevičius and Others v. Lithuania*, §§ 142–5).

ЄСПЛ з жалем зазначив, що рішення суду першої інстанції майже не містило обґрунтування цього питання, навіть у провадженні щодо третьої заявниці, яка прямо посилалася на статтю 11. Він наголосив, що відповідно до принципу субсидіарності та доктрини свободи розсуду, національні суди повинні наводити конкретні підстави з урахуванням обставин справи, зокрема для того, щоб ЄСПЛ міг здійснювати покладені на нього функції європейського контролю.

ЄСПЛ також зазначив, що мирні протести на ту ж тему вже відбувалися біля будівлі Парламенту та Міністерства юстиції з березня 2019 року. Крім того, 2, 3 та 4 квітня 2019 року невелика група осіб також увійшла до вестибюлю Міністерства юстиції, хоча й на короткий час, після чого їх вивели без подальших дій, що свідчило про демонстрацію владою розумного рівня терпимості.

Суд першої інстанції встановив, що заявники відмовилися виконати наказ поліції залишити будівлю, а тому визнав їх винними за пред'явленим обвинуваченням. ЄСПЛ не бачив підстав ставити під сумнів ці фактичні висновки.

ЄСПЛ зауважив, що місце проведення протесту – вестибюль Міністерства юстиції – був відкритим для відвідування громадськості в певні години (з 8:30 до 16:00), і заявники увійшли до приміщення в ці години роботи. Заперечення органів влади, як видається, ґрунтувалося не на місці проведення протесту як такому, а на тому, що заявники намагалися залишитися там після закінчення робочого дня. Отже, суворо кажучи, питання про їхній доступ до об'єктів державної власності або квазі-громадських місць (питання, на яке посилалися у рішеннях у справах *Appleby and Others v. the United Kingdom*, № 44306/98, § 47, ECHR 2003-VI, *Tuskia and Others v. Georgia*, № 14237/07, § 72, від 11 жовтня 2018 року) не виникає. Так само справа не стосувалася того, чи спосіб протесту (такий як рівень шуму або фізичні дії протестувальників) надмірно вплинув на здійснення діяльності іншими особами (див., наприклад, згадані рішення у справах *Kudrevičius and Others v. Lithuania*, §§ 171–175, та *Tuskia and Others v. Georgia*, § 83). У цій справі питання полягало швидше в тому, чи перевищила Договірна Держава межі своєї свободи розсуду,

коли вона дійшла висновку, що заявники не мали права залишатися та здійснювати свої права, передбачені статтею 11, у будівлі після закінчення її робочого дня. ЄСПЛ у рішенні у справі *Kudrevičius and Others v. Lithuania* (§§ 155–160) виклав принципи, що регулюють баланс інтересів між учасниками протесту та іншими членами суспільства, коли демонстрація відбувається в публічному місці. З огляду на ці принципи ЄСПЛ вважав, що позиція органів Договірної Держави щодо протестів у будівлі після закінчення робочого дня не була необґрунтованою.

ЄСПЛ також зазначив, що заявники могли продовжувати демонстрацію поза межами будівлі Міністерства юстиції, як це зробили четверо інших учасників, які добровільно залишили вестибюль о 16:03.

Характер і суворість застосованих покарань також є факторами, які слід враховувати при оцінці пропорційності втручання стосовно поставленої мети. Якщо санкції, застосовані до демонстрантів, мають кримінальний характер, вони потребують особливого обґрунтування (див., наприклад, згадане рішення у справі *Kudrevičius and Others v. Lithuania*, § 146). Заявники не заперечували, що штрафи, накладені на них, які становили приблизно 74 євро для першого та другого заявників та штраф, що було відстрочено для третього заявника, були м'якими.

Заявники зазначили, що крім штрафів, вони також були змушені сплатити судові витрати. Таким чином, вони скаржилися на стримуючий ефект цих витрат (відповідно 4 250, 2 650 та 315 євро). Однак більша частина цих витрат стосувалася витрат на адвокатів. Відповідно, та з огляду на те, що заявники не надали додаткових пояснень щодо цієї скарги, ЄСПЛ вважав, що судові витрати, сплата яких була нормальним наслідком їх засудження, були пропорційними.

Наведені міркування були достатніми для висновку ЄСПЛ про відсутність непропорційного втручання в свободу зібрань заявників в цій справі. Тому не було порушено статтю 11 Конвенції.

Висновок

Відсутність порушення статті 11 Конвенції (свобода зібрань та об'єднання).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 27 травня 2025 року й набуло статусу остаточного 27 серпня 2025 року відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.